

Plans del Govern de l'Estat pel que fa a l'Educació dels infants menors de sis anys

*Presentació de proposició al Congrés de Diputats
13 de setembre de 1979*

Senyor president, senyores i senyors diputats "que queden", la proposició no de llei que presento en nom de Socialistes de Catalunya demana al Govern que exposi els seus plans pel que fa a l'educació dels infants en els sis primers anys de vida. Demana al Govern, i ara a la Cambra, que parli de nens petits, sobretot dels més petits; que parli de les institucions que tenen cura de la seva educació, especialment de les guarderies.

Ho sento pel senyor Fraga, m'ho temia i sa senyoria m'ho ha confirmat: els nens petits no interessen als qui tenen preocupacions que consideren més importants, com per exemple l'ordre públic, encara que és ordre de persones, m'imagino.

El nostre punt de vista en l'infant acabat de néixer valora la persona humana, amb tota la seva potencialitat, els seus drets, però una persona amb impossibilitat total d'activar aquella potencialitat i d'exercir aquests drets sense l'ajut dels adults, de la microsocietat adulta, que és la família, de la macrosocietat, que és el sistema educatiu, on es veu que l'educació del nen petit és imprescindible per a la seva personificació, perquè arribi a ser persona que treballarà, que es casarà, que es divorciarà, si el deixem, que es manifestarà, i fins potser serà persona més o menys oposada a l'ordre públic. Primer ha de ser persona, i això comença, si l'ajudem, en el moment de néixer. Per això ens entossudim en parlar d'ell i fer que el Govern en parli. Això, òbviament, és el que demana aquesta moció al Ministeri d'Educació. Estem parlant d'educació per raons eminentment pedagògiques, exposades ja en la motivació, i que no repetiré. Ho demana també per raons sociològiques, perquè, com dèiem, una educació escolar correcta en aquesta etapa és important en l'aspecte de compensació de desigualtats socioculturals; i ho demana finalment perquè aquests plans no existeixen com a tals plans. No prejudgem res més. Demanem que el Govern faci un pla i l'exposi. No és pas demanar molt al Govern. Nosaltres senzillament podem aportar unes dades, que segurament el Ministeri podria millorar, i uns criteris que provenen principalment del coneixement de la labor educativa que duen a terme milers de parvulistes, jardineres d'infància i educadores de tot tipus referent als nens i nenes d'aquestes primeres edats; funció educativa, molt poc estesa per desgràcia i sempre feta en condicions extraordinàriament difícils.

L'escolarització dels nens petits es remunta al segle passat a Europa, als països d'industrialització ràpida, i en institucions, guarderies de fàbrica, asils, etc. que tenien una funció entre assistencial i econòmica. Si la dona era mà d'obra barata, seria bo, o potser resultaria bé econòmicament guardar els seus fills, prop de la fàbrica, en una guarderia creada 'ad hoc' sovint pel mateix amo de la fàbrica.

El socialista Robert Owen, a la primera meitat del segle XIX, va intentar dignificar el tractament d'aquesta dada econòmica que van ser els fills de les treballadores. Si aquesta institució no existia prop de la fàbrica, alguna ànima

caritativa o algun conjunt d'ànimes caritatives podrien crear-la en el barri obrer, al servei, més que dels infants, de les mares treballadores. Aquest va ser el plantejament assistencial econòmic dels inicis, però damunt seu s'ha produït un miracle transformador: el de la pedagogia.

La pedagogia és també una resposta empedreïda que la pietat humana dona a situacions negatives per als infants, i ha estat precisament en els asils dels suburbis de Roma on s'ha forjat la revolució pedagògica més gran en l'educació dels infants petits: la revolució Montessori, continuada i completada posteriorment fins a definir totes les pautes educatives que requereix l'infant tot just nat; no només l'atenció al seu desenvolupament físic, base del desenvolupament psíquic, motiu pel qual el considerem també des del punt de vista educatiu, sinó també allò que és considerat per tothom com educació: l'educació dels sentits, els colors, les formes, els sons que envolten l'infant; el desenvolupament del moviment, que es va demanant al nen, cada vegada més petit i més precís; el de la imaginació, amb el joc simbòlic, les joguines adequades; el de la lògica amb les prenocios i nocions d'espai, de temps, d'igualtat, de gradació, de quantitat; el de l'expressió corporal, el de l'expressió plàstica, la música, el de l'expressió lingüística, que compren l'expressió que dona al nen la consciència del seu propi jo, que l'incardina en una comunitat; el de l'afectivitat, sociabilitat, etc.

Fa més d'onze anys que, a petició de les persones que a Catalunya en aquells moments treballaven en diverses guarderies, sense cap mena de formació, vam començar a dibuixar el quadre pedagògic de les seves activitats i de la seva formació, un quadre tan carregat de contingut com el de qualsevol altre nivell educatiu.

En realitat i en la majoria dels casos, el tractament humà que rebien els petits en aquelles primeres institucions del segle passat era molt inferior al que podia oferir als infants la família tradicional, sobretot la família camperola, a partir dels avis, de l'autèntic treball de la mare a casa, del marc de la natura, molt més ric que les parets de la guarderia, el folklore popular infantil, ric i viu amb les seves cançons, els seus jocs, etc. que són la gran assignatura d'un poble dotat per a l'educació dels petits.

Però la família camperola avui en dia és totalment minoritària. El folklore infantil ha rebut un cop fort dels mitjans socials de comunicació, i actualment ens trobem amb una majoria de nens que viuen en petits apartaments, que no estan equipats per a les seves necessitats educatives, sense persones que els puguin atendre amb tots els coneixements pedagògics actuals, i sense cap altra cançó que el televisiu "Vamos a la cama" corresponent.

El plantejament pedagògic educatiu global és el que propugnem per al parvulari, el jardí d'infància, l'escola maternal, la guarderia o l'escola infantil, escola bressol com preferim dir a Catalunya. Aquest plantejament comporta concebre totes aquestes institucions, no només en relació a la seva funció assistencial, que pot existir, o amb la seva funció sanitària, que hauria d'existir sempre, sinó prioritàriament d'acord amb la seva funció educativa, i això, perquè ens sembla més important l'ajut al desenvolupament de la personalitat

de l'infant, que és l'educació, que la preservació de la seva salut o l'ajut econòmic a la família.

Perquè tenim aquesta concepció de totes aquestes institucions, per això les veiem dins d'un pla d'educació vàlid per ell mateix i no en funció de les etapes següents, com sembla fer el Ministeri quan es preocupa dels cinc i dels quatre anys, però molt menys dels tres i dels dos, i gens dels ú i dels primers mesos.

Per això no ens agrada el prefix 'pre' per a aquesta etapa educativa. No es tracta d'un preescolar, d'una preescola que prepara per a l'escriptura amb preescriptura, per a la lectura amb prelectura, per a la lògica amb la prelògica; es tracta d'una autèntica educació, autèntica escola per als infants de mesos, d'un, de dos i de tres anys, fins a l'edat en què comença l'educació obligatòria, actualment. Però d'una educació que té la seva raó de ser en les possibilitats i necessitats de l'infant de cada edat, possibilitats i necessitats que ja hem vist que són variades i involucrades entre elles.

Avui dia sabem que l'educació sensorial és educació de la intel·ligència. Està demostrat estadísticament que la música prepara per a la matemàtica; potser ens convindria cantar sovint. Avui sabem que l'infant és un tot que raona en una persona, que la seva instrucció, fins i tot en la segona infància i en l'adolescència, no es pot abstrure del marc de l'educació; i aquesta idea que és d'una claredat meridiana per a molts mestres, per a tots els educadors d'infants petits que coneixem i que ens han mogut a fer aquesta proposició, aquesta idea s'obre pas entre molts pares de nens grans i petits, però pel que sembla no l'assumeix tota la societat, ni de bon tros l'assumeixen tots els governs, o perquè les pautes antigues encara són vigents –per exemple la consideració sanitària o social–, o perquè assumir el tema de l'educació dels infants a partir del naixement comporta, indefectiblement, quelcom pel que sembla terrorífic, que és l'augment de la despesa, una cosa terrible.

Per a nosaltres en canvi és més important, més terrible, la pèrdua de persones, que és el que en aquests moments tenim institucionalitzat amb el desinterès per l'educació de l'infant petit. Per tal d'evitar aquest terrorífic augment de despesa, se'ns fa un cant a la mare com a educadora, a la família com a institució educadora per excel·lència, i nosaltres diem que el tracte i l'estima de la mare i del pare, el marc de la casa pròpia, són realment un medi de cultiu però moltes vegades no suficient, per aconseguir els resultats educatius que avui dia sabem que es poden aconseguir.

No hi ha pare ni mare humans que puguin tenir d'una manera innata (els animals, sí; els gossos i gats, sí, però els homes, no) tots els coneixements que avui dia existeixen de desenvolupament físic, psicològic de l'infant, procediments educatius, etc. S'ha d'estudiar, s'ha de dedicar el temps necessari al nen, i això ¿no pot fer-ho la institució educativa amb els professionals de l'educació, una de les principals missions dels quals és precisament la col·laboració amb els pares, tant més íntima com més petit és l'infant? Avui dia són molts els pares, pare i mare repeteixo, que es formen com a educadors dels seus propis fills al seguit de la col·laboració amb els educadors dels fills, homes i dones també.

A les escoles infantils, escoles bressol, i situades en el seu lloc precís la família i l'escola del nen petit, ara raonarem per què demanem una definició, un pla al govern, és a dir, un compromís, una coordinació, un augment de despesa, és cert, i fins i tot la creació de despesa, en la línia de superació que esmentava el ministre d'educació aquesta tarda.

Les raons tenen un enllaç gairebé sil·lògic, que ara exposaré: Primer, avui sabem que l'èxit del nen en l'etapa d'escolaritat obligatòria està en íntima relació amb el seu desenvolupament global, amb la seva educació durant els anys anteriors. Segon, qui legisla l'obligatorietat, a més de posar els mitjans perquè es pugui complir –creació i extensió de bones escoles, etc.– ha de posar els mitjans perquè es pugui executar amb èxit. Tercer, en conseqüència, un dels mitjans d'extensió de la xarxa d'educació actualment anomenada preescolar, que nosaltres preferiríem anomenar primera educació, educació elemental.

Fins ara l'Estat espanyol no ha fet cap pla d'educació per als infants en els sis primers anys de vida. Ha dut a terme algunes accions escarransides i descoordinades: a través de l'antic ministeri de governació, uns milions per a assistència social; a través del ministeri de sanitat actual, uns milions, poca cosa, per millorar la sanitat; a través d'un fons especial del ministeri de treball, uns milions per ajudar els fills de les mares treballadores; el ministeri d'educació, unes partides més importants per al preescolar en el sentit més estricte –els dos anys anteriors a l'escolaritat obligatòria– especialment l'últim, senzillament perquè l'infant entri a l'educació general bàsica sabent llegir, havent suportat el martiri pedagògic d'aprendre a llegir als cinc anys, i res més. En conjunt el ministeri d'educació es responsabilitza directament de l'ensenyament general bàsic de dos terços dels nens espanyols repartits de manera desigual; a Barcelona només es responsabilitza d'un terç, i en aquest sentit és la ciutat pitjor tractada d'Espanya i d'Europa. Però el ministeri d'educació només es responsabilitza directament d'un terç dels nens de quatre o cinc anys; un altre terç és per a la iniciativa privada; i un altre terç per al no-res, és a dir, per al fracàs escolar. I encara pitjor: el ministeri d'educació només compta amb un deu per cent de nens de dos i tres anys escolaritzats, dels quals només una proporció mínima, és a dir, un ú per cent de la població total, està escolaritzat directament pel ministeri d'educació. A l'altra banda de la frontera pirenaica els percentatges senzillament es dupliquen i més automàticament.

Però el pitjor és que dels infants dels primers mesos de vida, del primer any i del segon, no hi ha dades globals fidedignes, repartides com estan entre diferents ministeris o repartides enlloc. Només coneixem dades esporàdiques, concretament les que ens aporten els ajuntaments, els únics ens públics que poden veure de prop el problema, perquè el tenen a dins.

En canvi tenim dades, moltes dades i accions conjuntes a partir de centenars de guarderies que volen ser veritables escoles infantils, que fa molts anys malviuen a costa de sous baixos d'educadores sense assegurança, a costa de

gestions vergonyoses per rebre algunes almoines del ministeri, que, com passa aquest estiu, amb la burocràcia es retarden, etc.

Tenim la certesa total de la sensibilització de la nostra societat envers el tema, i de la magnitud del problema per a les famílies treballadores, famílies en què més de la meitat de les mares han de deixar forçosament la feina quan neix el fill per tenir-ne cura, sense mitjans i amb angoixa. A les guarderies, coordinades o no, sí que es formulen l'angoixa i la falta de mitjans juntament pares i educadors.

És en nom seu que hem demanat al govern un pla d'educació dels infants en els sis primers anys de vida, un pla que no resoldrà el problema en un, dos, ni en quatre anys (ni mentre governi UCD, ja ho sabem), però un pla que formuli una resposta que atengui tots els extrems del problema, que em sembla que són l'extrem educatiu del ministeri d'educació, per tant amb mínims pedagògics organitzatius, segurament els mínims ja definits per les Nacions Unides, no s'ha de buscar gaire lluny; l'extrem econòmic, amb la globalitat del pressupost dedicat en l'exercici pròxim i amb els possibles augments successius; l'extrem professional, amb la formació i l'estatut del personal educatiu; l'extrem administratiu, és a dir, fixant el paper orientador, tutelador, finançador, de l'administració central i autonòmica mentre es posa a les mans del municipi l'administració directa; l'extrem conjuntural, és a dir, que doni resposta ràpida als problemes institucionals laborals, educatius en definitiva, de formació dels ciutadans en la igualtat i la llibertat, que és en el fons el que han demanat els educadors i els pares que s'estan manifestant a fora encara que ens dolgui.